

Bozkır Savaş Sanatı: Brenta Savaşı'nın Stratejik ve Taktik İncelemesi

Steppe Art of War: Strategic and Tactical Analysis of the Battle of Brenta

*Umut BADAĞOĞLU**

Öz

Uluslar, halk oluşumunda yer alan unsurların şekillendiği kültürel coğrafyadan meydana gelirler. Bugün modern bilimin de yardımıyla, Türk ve Macar halklarının oluşumunda yer alan unsurların aynı kökenden geldiği açıkça ifade edilmektedir. O halde Macarların Avrupa fethi döneminin stratejik ve taktiksel araştırması, Türk idarî ve ordu kültürünün kökenlerinin anlaşılmasında yardımcı olabilir. Bugünlerde Türk tarihi üzerine çok farklı akademik çalışmalar görülmektedir. Buna rağmen eski Türk tarihinin stratejik ve taktiksel araştırmaları çok yeterli değildir. Buna inanarak, bu makale bu boşluğu doldurmaya hedeflemektedir. Bu makalede, Macarların döneme ait herhangi bir birinci el kaynakları olmamasından dolayı Avrupalı birinci el kaynaklar kullanılmıştır. Bu dönemdeki Macarların sosyal ve ekonomik yapıları, Annales ekolüne uyumlu bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Birinci el ana kaynakların verdiği bilgiler, uydu görüntüleri ve ölçümleri gibi modern tekniklerle yorumlanmıştır. Avrupalı birinci el ana kaynakların Ortaçağ dönemi hakkındaki taraflı bilgilerine rağmen, analizler bize Macarların savaşı, gereklilikten doğan son çare yiğitlikleriyle değil, kadim göçebe sahte ricat taktiği, iyi planlanmış pusu, baskın ve bugünlerde dolaylı tutum konsepti diye anılan strateji ile kazandıklarını göstermektedir. Brenta Savaşı'nın araştırması, Turani halkın profesyonelliğini, zekice stratejisini ve yerleşik yaşam süren, Avrupa kültürünün, nasıl onların stratejik dehalarını anlamadıklarını, yanlış

* Doktora Öğrencisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü. E-posta: badakogluumut@gmail.com, Orcid ID: 0000-0003-3845-7033.

Geliş Tarihi/Received: 01.04.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 30.05.2021

yorumladıklarını bu nedenle onlara sayıca üçe bir üstün gelmelerine rağmen savaşı kaybettiklerini açıkça göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Macar Stratejisi, Türk Strateji, Brenta Savaşı, Sahte Ricat, Dolaylı Tutum Konsepti

Abstract

Nations derive from cultural geography that their ethnogenesis is shaped. Today with the help of modern science, we can clearly state that the ethnogenesis of Turkish and Hungarian people came from the same source. Therefore, strategic and tactical researches of the Hungarian conquests of Europe could help us to understand the roots of Turkish administrative and military culture. Nowadays, we can be able to see many different academic works on Turkish history. Despite that, strategic and tactical researches of old Turkic history is not so sufficient. Drawing from this observation, this article aims to fulfill that gap. In the article, we used European primary sources since Hungarians do not have any primary source of the era. To better understand the subject, primary sources are translated and given as how they are, then explained later on. Social and economic aspects of the Hungarians of the era tried to be explained according to the Annales School. Information of primary sources explicated with modern techniques such as satellite imagery and measuring. Despite European primary sources biased information on the medieval era, analysis shows us the Hungarians did not win the war because of their last-ditch bravery born out of necessity but through old nomadic feigned retreat tactic, well-planned ambush & raid and the strategy nowadays called as the indirect approach. The study of the Battle of Brenta clearly shows the professionalism and shrewd strategy of Turanid people and how sedentary European culture could not understand, misrepresent their strategic genius, therefore, lost the battle while outnumbering them three to one.

Keywords: Hungarian Strategy, Turkic Strategy, Battle of Brenta, Feigned Retreat, Indirect Approach

Giriş

Her kavim bir kültür ailesinden meydana gelmiştir. Günümüzde Türk tarihi ve kültürünü araştırmak kadar önemli bir diğer husus ise Türkler ile kan bağı bulunan diğer Türk kültür coğrafyasından gelen kavimlerin de incelenmesidir. Bu incelemelerle tarihsel süreçte Türk ordu kültürünün kökenleri de aydınlatılabilir.

Türk kültür coğrafyasından gelen Macarların, dışarıdan aldıkları sözcükler hariç tutulduğunda, öz Macarcanın en çok ortak sözcük paylaştığı dil Türkçedir¹. Ortak dil dışında günümüzde her iki halkın halk oluşumunda yer alan unsurlar ve onların DNA yapıları incelendiğinde Macarların, Türk kökenli kavimlerden biri olduğu söylenmektedir². Bu durumda Macarların askerî kültürünü incelemek esasında Türk askerî kültürünün köklerini incelemek demektir.

Bu makale, Ortaçağ döneminde İtalyan ile Macar güçleri arasında, günümüz İtalya'sının kuzeydoğusunda bulunan Brenta Nehri bölgesinde meydana gelmiş savaş üzerinedir. Savaşın incelemesine geçmeden önce her iki tarafın stratejik ve taktiksel arka planlarını daha iyi anlayabilmek için tarihsel verilerden yararlanmak gerekmektedir.

Macarların ilk görüldüğü yer günümüz Don bölgesidir³. Milattan Sonra 862 yılında Macarlar, Bizans'ın müttefiki olan Moravya hükümdarı Rastislav'ın davetiyle Dinyeper Nehri'ni aşmış ve Moravya topraklarına dokunmadan geçerek Frank topraklarına saldırmışlardır. Macarları yardıma çağıran başka bir Moravya kralı da Svatopluk'tur. Macarlar Svatopluk'un çağrısını yanıtlayıp Viyana'da Franklara saldırmışlardır. Macarların bu dönemde tam bağımsız olmadıkları da

¹ Osman Karatay, *Macarlar Kökleri ve Türkler*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2020, s. 18.

² Endre Neparaczki vd., “Y-chromosome haplogroups from Hun, Avar and conquering Hungarian period nomadic people of the Carpathian Basin”, *Scientific Reports*, Sayı 9 (2019), s. 10.

³ Osman Karatay, *Macarlar Kökleri ve Türkler*, s. 20.

verilen bilgiler arasındadır, onlar Hazar Kağanlığına bağlıydılar ve Avrupa'ya akınlar yapsalar da hala Don bölgesindeydiler⁴.

Hazarlar, Macarların dağınık boy beyleri yerine merkezi güçlü bir yönetimi olmasını isteseler gerek, bazen Lebedias⁵ bazen Levedi⁶ adıyla anılan Macar beyine yöneticilik vermek istemişlerdir fakat Levedi bunu onaylamamış ve onun yerine Almuş oğlu Arpad Macar kralı olmuştur⁷. Böylece eskiden yedi beyin yönettiği Macarların artık iki yöneticisi olmuştur. Anlaşıldığı üzere 890'lı yıllarda Arpad önderliğindeki Macarlar, Peçeneklerin saldırı ve baskılarına dayanamamışlar ve batıya doğru göç etmeye başlamışlardır. Batıda Macarlar, Bizans'la anlaşma yapmışlar ve Bizans donanmasının da yardımıyla Tuna'yı geçerek Bizans'ın düşmanı Bulgarlara saldırıp onları yenmiş, başkentlerine kadar ilerlemişlerdir. Bu yenilgi sonrası Bulgarların o dönemki lideri Simeon, Peçeneklerle görüşmüş ve onların Macarlara saldırmalarına aracı olmuştur. Batı olaylarına müdahil olmaktan arka cephelerini savunmayı unutan Macarlar, böylece Peçeneklere yenilmişlerdir⁸. Macarların eski müttefiki olan Moravya hükümdarı Svatopluk'un oğulları bu sırada taht kavgasına girişmişlerdir, Macarlar da bu durumdan yararlanıp, Tuna'nın kuzeyi ve Karpatların güneyine yerleşip kalıcı yurt tutmuşlardır⁹.

1. Tarafların Savaş Öncesi Durumları

Avrupalı kaynaklara göre Macarlar Avrupa'ya 899 yılında gelmişlerdir. Birinci el Avrupalı kaynaklar Macarları, aşırı derece savaşçı bir halk olarak betimlemektedirler¹⁰. Peçeneklerden kaçan Macarların, ilk

⁴ Osman Karatay, *Macarlar Kökleri ve Türkler*, s. 23-25.

⁵ Osman Karatay, "Doğu Avrupa Türk Tarihinin Anahatları, Altın Orda Öncesi Dönem", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, Sayı 3 (2004), c. 1, s. 47.

⁶ Osman Karatay, *Macarlar Kökleri ve Türkler*, s. 25.

⁷ Osman Karatay, "Doğu Avrupa Türk Tarihinin Anahatları, Altın Orda Öncesi Dönem", s. 47.

⁸ Osman Karatay, *Macarlar Kökleri ve Türkler*, s. 27-28.

⁹ Osman Karatay, *Macarlar Kökleri ve Türkler*, s. 31-32.

¹⁰ Regino of Prüm ve Adalbert of Magdeburg, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, çev. Simon Maclean, Manchester University Press, Manchester 2009, s. 202.

önce Panonyalıların ve Avarların kırlarına geldikleri ve burada avlanarak, balık tutarak günlük yiyeceklerini çıkarttıkları belirtilmektedir¹¹. Hun döneminden beri çiftçilik, demircilik ve hayvancılıkla uğraşan Türklerin, avcı toplayıcı dönemdeki gibi bir yaşam sürüyormuşçasına betimlenmesi, dönemin kaynaklarının abartısıdır¹². Macarlar bölgeye geldikten sonra Karintyalılar, Moravyalılar ve Bulgarlara karşı sürekli akın ve yağma eylemlerine girişmişlerdir¹³. Komşularına karşı yaptıkları akınlar dışında Macarlar, yerleştikleri bölgedeki Slavlara da boyun eğdirmeye ve yönetimlerini kabul ettirmeye çalışarak, yerleştikleri bölgeye tam anlamıyla hâkim olmaya çalışmışlardır¹⁴.

Prusya generallerinden, ünlü stratejist Carl von Clausewitz'in görüşlerine konu nedeniyle yer verilmesi faydalı olacaktır.

“Savaş sadece politikanın başka araçlarla devamıdır... Çünkü politik niyet amaç, harp ise araçtır ve araç, hiçbir zaman amaçsız düşünülemez. Savaşın mucip sebebi ne kadar kapsamlı ve ne kadar kuvvetli ise, halkın tüm varlığını ne kadar çok ilgilendiriyorsa, savaştan önceki gerginlik ne kadar şiddetliyse, savaş da o kadar soyut şekline yaklaşacak, o kadar düşmanı bastırarak, harp hedefiyle politik amaç o kadar birleşecek ve savaşın askerî niteliği politik niteliğinden o kadar ağır basacaktır.”¹⁵.

Clausewitz'in yukarıdaki sözlerini de göz önünde bulundurularak, tarafların savaş öncesindeki durumlarına dair bilgi vermek, onların stratejilerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

¹¹ Regino of Prüm ve Adalbert of Magdeburg, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, çev. Simon Maclean, s. 205.

¹² Mirfatih Zekiye, *Türklerin ve Tatarların Kökeni*, çev. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2007, s. 39.

¹³ Regino of Prüm ve Adalbert of Magdeburg, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, çev. Simon Maclean, s. 205.

¹⁴ Horace Kinder Mann, *The Lives of the Popes in the Early Middle Ages*, c. 4, Kegan Paul, Trench, Trübner & Co LTD, Londra 1910, s. 13.

¹⁵ Carl Von Clausewitz, *Savaş Üzerine*, çev. H. Fahri Çeliker, Özne Yayınları, İstanbul 1999, s. 35.

Türkistan bölgesinden göçüp Avrupa'ya gelen Macarlar, ne yazık ki kendilerinin Avrupa'ya ilk geldikleri dönemdeki tarihlerini kaleme almamışlardır. Bundan dolayı, onların Avrupa'daki tarihleri Avrupalı kaynaklardan aktarılmıştır. Birinci el kaynaklardan konuyla ilgili en çok bilgi içerenlerden bazıları 'Prüm'lü Regino ve 'Cremona'lı Liudprand kronikleridir. Elbette Ortaçağ Avrupa'sının kaynakları dönemin şartlarına göre taraflı ve dini görüşle harmanlanmış bir yapı içerisindedir.

Macarlar, yukarıda adları geçen bölgelere sürekli akın ve yağma yaparken Avrupalıların kendi aralarında sürekli bir savaş ve feodal anarşi durumunda oldukları kaynaklardan anlaşılmaktadır. 890 yılında Karolenj İmparatorluğu'nun Doğu Frank kralı 'Karintiya'lı Arnulf ile Moravya Slavlarının kralı Zwentibald arasında çıkar nedeni iç çatışmalar yaşanmaktadır, yani Doğu Franklarında karışıklıklar vardır¹⁶. Doğu Frank kralı Arnulf, bu ayaklanmayı bastırdıktan bir yıl sonra Kuzeyliler (Normanlar) Aachen'ı yağmalamışlardır¹⁷.

Doğu Frank kralı Arnulf, kendi topraklarının güvenliğiyle uğraşırken Arnulf'un güneyindeki komşuları olan İtalya krallığı da feodal iç karışıklıklar içinde çalkanmaktadır. Kaynaklarda Batı Frank Krallığı veya diğer adıyla Galya Krallığı'nın hükümdarı olarak geçen II. Charles'ın (Dazlak Charles) iki vasalı bulunmaktadır, bunların adları Wido ve Berengar'dır, bu kişiler güçlü İtalyan prensleridir. Bu iki prens, İtalya tahtını elde etmek için birbirleriyle savaşa girişmişlerdir. Bu savaşta yenilen Berengar, Doğu Frank kralına sığınmıştır ve yardım istemiştir, Doğu Frank kralıysa bu noktadan sonra İtalya tahtına gözünü dikmiştir¹⁸. 896 Yılında kendini zorla imparator ilan ettiren Arnulf, Doğu

¹⁶ Regino of Prüm ve Adalbert of Magdeburg, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, çev. Simon Maclean, s. 207.

¹⁷ Regino of Prüm ve Adalbert of Magdeburg, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, çev. Simon Maclean, s. 210.

¹⁸ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, George Routledge & Sons LTD, Londra 1930, s. 46-55. Regino of Prüm ve Adalbert of Magdeburg, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, çev. Simon Maclean, s. 217.

Frank Krallığına dönüş yolunda bazı kaynaklara göre hastalıktan¹⁹ bazı kaynaklara göre zehirlenmesinden dolayı felç kalmıştır. Felç kalan Arnulf kendisine tehdit olarak gördüğü Berengar'ı kör ettirmeye çalışmıştır fakat Berengar bu durumdan kurtulmuştur. Arnulf yurduna döndükten kısa bir süre sonra ölmüştür, Wido da Arnulf öldükten sonra yaşamını yitirmiştir²⁰. Arnulf'un ölümünden sonra Doğu Frank Krallığı'nın tahtına Arnulf'un oğlu Louis geçmiştir²¹.

Kaynakların da belirttiği üzere Doğu Frank kralı Arnulf, ölümünden önce Macarları, Moravya hükümdarı Zwentibald'ın isyanını bastırmada kullanmak için bölgeye çağırmıştır²². Macarlar, Arnulf öldükten sonra Moravya bölgesinde hak iddia etmişler ve Bavyera'yı işgal edip yakıp, yıkıp yağmalamışlardır. Louis ve ordusu bu durum karşısında Macarlarla savaşmayı göze almış ve ileri atılmışlardır fakat Türkler (Macarlar) sahte geri çekilme taktiği uygulamış ve Louis'in ordusunu çembere alıp yok etmişlerdir. Macarlar savaş sonrasında Bavyera, Svabya, Fransa ve Saksonya krallıkları içindeki yerleri yakıp, yağmalamışlar, korunaklı kale benzeri yapılar ise birkaç yıl vergi vermek zorunda kalmışlardır. Birkaç yıl sonrasında Macarlara direnebilecek Avrupalı bir devlet kalmamıştır, bu zaman içinde Macarlar, Bulgarları ve Bizans İmparatorluğunu vergiye bağlamışlardır²³.

¹⁹ Regino of Prüm ve Adalbert of Magdeburg, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, çev. Simon Maclean, s. 220.

²⁰ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 55-57.

²¹ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 69.

²² Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 55. Horace Kinder Mann, *The Lives of the Popes in the Early Middle Ages*, c. 4, s. 13; Robert Buckley Comyn, *The History of Western Empire From Its Restoration by Charlemagne to The Accession of Charles V*, c. 1, W. H. Allen & CO, Londra 1841, s. 83.

²³ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 69-74.

2. Savaş ve Savaşın Stratejik ve Taktik Değerlendirmeleri

Macarlar yukarıda adları verilen ülkelere akınlar düzenleyip onları vergiye bağladıktan sonra yönlerini İtalya'ya çevirmiş ve güçlerini burada denemek istemişlerdir. Liudprand, İtalya'ya gelen Macarların sayılarının sayılamayacak kadar çok olduğunu ifade eder. 898 yılında Macarlar çadırlarını Brenta Nehri yanına kurmuş ve buradan İtalya'ya doğru keşif kolu gönderip üç gün boyunca bu yurt ile ilgili nüfus, durum, konum bilgisi edinmeye çalışmışlardır²⁴.

Macar güçlerinin bu üç gün içerisinde kat edebildiği uzaklıklardan söz ederken, başka Türkistanlı kavimlerin, atlı güçlerinin bir günde ne kadar yol alabildiğine bakmak, savaşın değerlendirmesinde yarar sağlayacaktır. Bozkır kültüründen gelen kavimler her ne kadar hızlı olursa olsunlar, onların da at arabaları, sürüleri, çadırları, aileleri yani lojistik yükleri vardı, bu lojistik hat, savaş gücünün arkasından onları takip ederdi. Göçer orduları, yerleşik yaşam süren kavimlere göre, lojistik hatlarından ayrı bir şekilde daha uzak mesafelere gidebiliyorlardı. Örneğin, Moğol ordusunun bir günde 60 mil (96 km) yol gidebildiği bilinmektedir²⁵. Emir Timur veya Aksak Timur olarak da adlandırılan Türk hükümdarı Timur'un ordusunun gece, gündüz yani 24 saat yol gidebildiği ve bu 24 saat içerisinde 150 mil (241 km) yapabildiği, bir gün içerisindeyse 80 mil (128 km) yol yapabildiği bilinmektedir²⁶. Fulda kroniklerine göreyse Macar ordusu, Bavyera'ya saldırdığında, bir gün içerisinde 50 mil (80 km) uzunluğunda ve enindeki yeri yakıp, yıkmışlardır²⁷.

Fulda'nın, Macar ordusu hakkında verdiği bilgi, onların bir gün içerisinde kat ettiği uzaklığı anlamak için önemlidir. Eğer Macar ordusu, 80 km uzunluğu ve enindeki bir yeri yağmalayıp, yıkabiliyorsa buradan

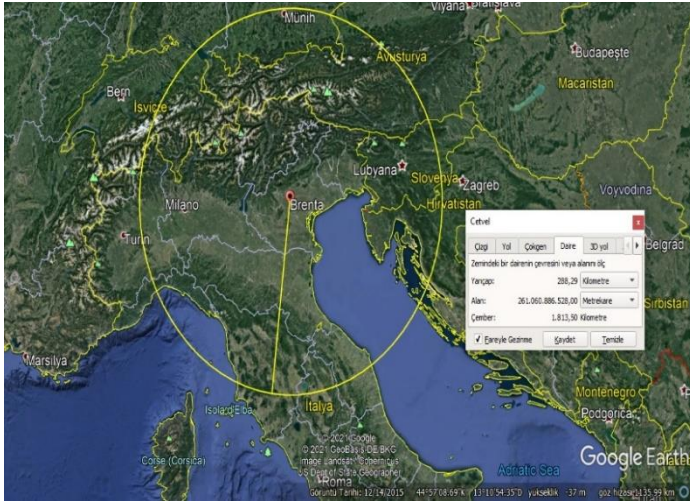
²⁴ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 74. John Beeler, *Warfare in Feudal Europe 730-1200*, s. 202-203.

²⁵ Wayne Lee, *Waging War Conflict, Culture and Innovation in World History*, Oxford University Press, New York 2015, s. 168.

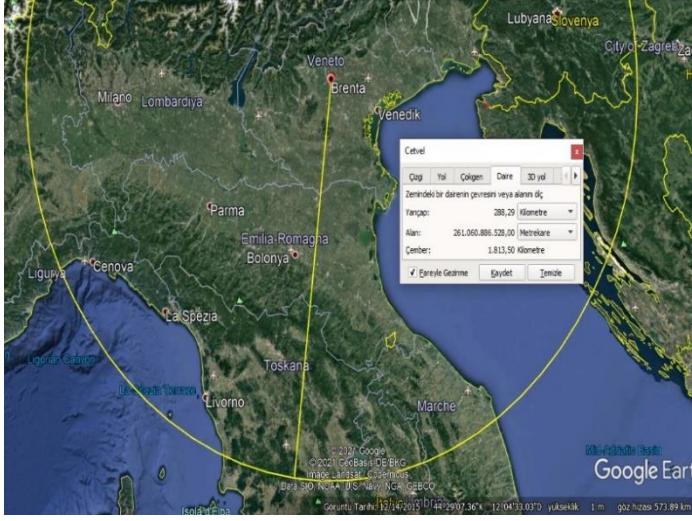
²⁶ Krishna Rao, *Prepare or Perish A Study of National Security*, Lancer Publisher, New Delhi 1991, s. 446.

²⁷ Peter Heather, *Empires and Barbarians The Fall of Rome and the Birth of Europe*, Oxford University Press, New York 2010, s. 577.

onların bir gün içerisinde 80 km'den daha uzak mesafelere gittiği düşünülebilir. Çünkü bir yeri yakmak ve yağmalamak için bulunan bölgede durulması ve bu eylemlerin gerçekleştirilmesi gerekir ki bu da anlaşılacağı üzere zaman kaybı demektir. Timur dönemi, Moğollar döneminden sonra olduğu için, Macar dönemine tarihsel olarak daha yakın olan Moğolların, Macar hızı ve çevikliğine daha yakın olduğu düşünülebilir. Bu da günde 96 km'ye denk gelmektedir. Böylece kaynakların söz ettiği Macar gözlem gücünün üç günlük gözleminde, yaklaşık olarak 288 km'ye yakın yol alabildiği anlaşılmaktadır. Elbette burada Moğolların eylem içerisinde oldukları coğrafyanın bozkır olduğu, İtalya'nın özellikle Brenta bölgesinde düz vadilerinin olmasına karşın daha dağlık bir bölge olduğunu da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Macarların, bu üç gözlem gününde İtalya bölgesinde nerelere kadar gidebileceğini göstermek için uydu görüntüsü ve ölçümü kullanılmıştır (bkz. **Görsel 1** ve **Görsel 2**).

Görsel 1: Brenta Nehri merkez alınmış olarak 288 km yarıçapı içerisindeki coğrafi bölgeler, “Brenta.” 44°57'08.69”K ve 13°10'54.35”D. Google Earth. 12/14/2015. 06/02/2021.

Görsel 2: Brenta Nehri merkez alınmış olarak 288 km yarıçapı içerisindeki İtalya coğrafyası, “Brenta.” 44°29’07.36”K ve 12°04’33.03”D. Google Earth. 12/14/2015. 06/02/2021.

Harita üzerinde de açık yeşil renkle gözüktüğü üzere Milano, Parma, Bologna şehirleri ve Marche bölgesi çevresi, düz vadi yapısındadır. Bundan dolayı Macar gözlem gücünün bu bölgelere kadar, hatta Toskana bölgesinin kuzeyine kadar ilerleyip bu bölgedeki şehirler, coğrafi yapı, insan nüfusu, askerî güçler, politik dengeler gibi konular hakkında bilgi edindiklerini düşünmek yanlış olmasa gerektir.

Bu üç günlük keşif sonucunda Macarlar bölgenin topografik, coğrafi, askerî, stratejik özelliklerini incelemişlerdir. Bu gözlemler sonucunda İtalyan ordusunun kendi keşif güçlerinden sayıca fazla olduğunu anlamışlar, bundan dolayı bu küçük keşif koluyla saldırı yapmayı yararlı görmeyip, geri çekilerek bahar aylarında toplu bir şekilde saldırı yapmayı yeğlemişlerdir. Gözlem gücünün, bu inceleme sonucunu duyan Macarlar, hemen ülkelerine dönmüş savaş hazırlıklarına başlamışlardır²⁸.

²⁸ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 74- 75.

Büyük bir orduyla İtalya'ya giren Macarlar, Aquileia, Verona berkitilmiş şehirlerini geçmiş ve serbest bir şekilde Pavia şehrine varmışlardır. Daha önce Macar adını bile duymadığı söylenen Kral Berengar, hemen tüm İtalyan şehirlerine mektuplar, ulaklar gönderip tek bir yerde toplanmalarını böylece sayılarının Macarlardan üç kat daha kalabalık olacağını söylemiştir. Berengar ordusunun gücü ve sayısına güvenerek düşmanın yenilişinin kaçınılmaz olduğunu düşünmüş ve kendini eğlenceye vermiştir²⁹.

Anlaşıldığı üzere Macarlar, düşman gücü hakkında belli bir bilgiye sahip olduktan sonra güçlerinin yetersiz olduğunu anlamış, daha büyük bir güçle, bahar ayları gibi daha elverişli bir zamanda Berengar güçlerine saldırmaya karar vermişlerdir. Burada Macar ve İtalyan savaşı sayıları hakkında bir açıklama yapmak gerekmektedir. Aktarıldığı üzere Liudprand, savaşmak için gelen Macarların sayısının sayılamayacak kadar çok olduğunu söylemiştir. Berengar'ın savaşı gücü hakkında bilgi veren Liudprand, bu sefer de İtalyan güçlerinin, Macar güçlerinden üç kat daha fazla olduğunu belirtmiştir. Anlaşılacağı üzere Ortaçağ birinci el kaynağı Liudprand, konuyu aktarırken abartılar yapmaktadır. Günümüz araştırmacıları İtalyan güçlerinin 15.000 kişi olduklarını ve bunların feodal şövalyelerden oluştuklarını aktarmaktadırlar³⁰. Avrupa Ortaçağ şövalyelerinin, hafif zırhlı Macar atlı okçularından daha ağır bir zırha sahip olduklarını düşünmek, Ortaçağ şövalyelerinin zırhları göz önünde bulundurulduğunda herhalde yanlış olmaz.

Kaynakların aktardığı üzere Macar ordusu, bahar aylarında Brenta Nehri'ni geçip batı yönüne doğru ilerleyip Aquileia, Verona, bölgelerini geçip Pavia çevresine ulaşmışlardır. Berengar'sa kendi feodal güçlerine haber gönderip tek bir bölgede toplanmalarını istemiştir. Clausewitz bu durumu: *“En iyi strateji, daima çok kuvvetli olmaktır; evvela genel olarak kuvvetli olmak, sonra da kesin sonuç yerinde kuvvetli olmak. Bu nedenle orduların oluşturulması çabasının dışında stratejinin,*

²⁹ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 75-76.

³⁰ John Beeler, *Warfare in Feudal Europe 730-1200*, Cornell University Press, Londra 1971, s. 203.

kuvvetlerini bir arada tutmaktan daha yüksek ve daha basit bir yasası yoktur.” şeklinde açıklamıştır³¹. Eslen’e göre ordu güçlerinin hareket hattının birden çok olması, kuvvetler arasındaki uyumu güçleştirir, birbirinden ayrılan kuvvetlerin, hassas duruma düşmesi ve kuvvetlerin parça parça yok edilmesi olasılığı artar³². Yani Berengar, ordusunu savaş bölgesi dışında tek bir bölgede toplayarak, onların ayrı bir şekilde, detaylarda yenilme hatasına düşmesini engellemeye çalışmıştır.

Macar güçleri, İtalyan ordusuyla karşılaştıklarında herhangi bir saldırı da bulunmadan geri çekilmeye başlamışlardır. Dönemin kaynağı, Adda Nehri’ne doğru yığın halinde kaçan Macarların, İtalyanlarca takip edildiklerini, bu takipten dolayı nehri geçmeye çalışan birçok Macar’ın boğularak öldüğünü ifade etmektedirler³³. Macarlar anlaşıldığı üzere Pavia bölgesine kadar gelmişler fakat sonrasında Adda Nehri ve Brenta Nehri yani kuzeydoğuya doğru çekilmeye başlamışlardır. Yazar Liudprand, İtalyan ordusunun büyüklüğünü gören Macarların, korku ve panik içerisinde, topluca Adda Nehri’ne doğru kaçtıklarını aktarmaktadır.

Liudprand, Macar stratejisini anlayamadığı için konuyu abartmış gözükmektedir. İlk olarak Macarların gözlem gücünün, üç gün boyunca istihbarat topladığı bilinmektedir. Bundan dolayı Macarların, Berengar’ın ordusunun sayısı hakkında yeterli bilgiye sahip olduğu söylenebilir. İkinci olarak Macarlar, yazarın da aktardığı üzere toplu bir şekilde geri çekilmişlerdir. Panik ve korku içinde ne yapacağını bilemeyen bir ordunun, güçlerini bir arada tutamayıp, birden çok hat üzerinden, dağınık bir şekilde geri çekilmesi beklenir. Böylece çok hat üzerinden geri çekilen Macar ordusunun daha yavaş ilerleyen İtalyan şövalyelerinden daha çabuk geri çekileceği ve takiplerinin daha zor olacağı söylenebilir. Liudprand ayrıca Macar güçlerinden birçoğunun geri çekilirken, Adda Nehri’nde boğulduğunu söylemektedir. Liudprand anlaşılan yeniden bir abartmada bulunmuştur çünkü Macar güçleri eğer

³¹ Carl Von Clausewitz, *Savaş Üzerine*, çev. H. Fahri Çeliker, s. 35.

³² Nejat Eslen, *Tarih Boyu Savaş ve Strateji*, s. 147.

³³ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 76.

çok fazla kayıp verselerdi, sonradan İtalyan güçleriyle savaşmaya kalkışmazlardı.

Böylece Macarlar, Berengar'a elçi göndererek, eğer yurtlarına güvenli geçiş izni sağlanırsa elde ettikleri tüm ganimeti ona bırakacaklarını söylemişlerdir³⁴. Buradan Macar ordusunun geçtikleri yerleri yağmalayarak, bölgeden lojistik gereksinimlerini karşıladıkları ve ekonomik kazanç elde ettikleri anlaşılmaktadır. Bu düşünceyle onların Lee'nin de aktardığı gibi lojistik hatlarını arkada bırakıp, lojistik hatlarından bağımsız bir şekilde eyleme geçtikleri söylenebilir.

Berengar ise Macarların yaptığı bu anlaşma önerisini aşağılayıcı bir şekilde reddetmiş ve onları öldürmesinin mi yoksa köle yapmasının mı daha iyi olduğunu söylemiştir. Anlaşmanın sağlanamaması üzerine Macarlar yeniden kaçmışlardır. Kaçışlarını sürdüren Macarlar, Verona çevresindeki açık ovaya gelmişler ve burada İtalyan öncü güçleriyle, Macar artçıları arasında savaş başlamıştır, Macarlar savaşı kazanırken İtalyan öncülerine diğer İtalyan güçleri katılmaya başlayınca, Macarlar kaçmayı sürdürmüşlerdir. İki ordu birlikte Brenta Nehri'ne varmışlardır. Yazar Liudprand, Macar atları çok yorgun oldukları için daha ilerilere kaçamadıklarını aktarmaktadır³⁵.

Anlaşma sağlayamayan Macarlar, Verona çevresindeki açık ovada İtalyan öncü güçleriyle çatışmaya girmişlerdir. Buradan yazarın, Macar güçlerinin ne yapmak istediği konusunda pek de bir bilgisi olmadığı anlaşılmaktadır çünkü Macarların ilk başta İtalyan öncü güçlerini yenerken, tüm İtalyan güçlerinin gelişiyle kaçtığını söylemektedir. Hâlbuki Liudprand'ın da aktardığı üzere Macarlar, bu saldırıyı yapmak için Verona çevresindeki açık ovayı seçmişlerdir. Bu coğrafi yapı, onların atlı okçularla gerçekleştirdikleri, gerilla taktiği benzeri vur kaç eylemlerine girebilmesi için en uygun yerlerden biridir. Liudprand, bu çarpışma sonrasında İtalyan güçleriyle birlikte Macarların Brenta Nehri'ne vardıklarını söylemekte ve Macar güçlerinin buraya geri gelmesinin nedenini, Macar atlarının çok yorgun olmasına

³⁴ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 76.

³⁵ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 76.

bağlamaktadır. Gerçekten İtalyan şövalyelerinin yapısı ve zırhı dolayısıyla Macarlardan çok daha yorgun olması gerekmektedir. Elbette Macarların birden çok ata sahip olduklarını da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Büyük olasılıkla Macar güçleri, daha savaşa başlamadan, Brenta Nehri'nde, ileri atılıp yeniden başladıkları yere geri dönmeyi planlamışlardır.

İki ordu nehrin iki ayrı yakasına konuşlanmışlardır, Macarlar bu noktada yeniden elçi gönderip ellerinde olan tüm eşya, pusat, esir ve atları vereceklerini yalnız her savaşa bir adet at bırakacaklarını söylemişlerdir, Liudprand, Macarların bunu korkudan yaptıklarını belirtmektedir. Macarlar, eğer İtalyanlar, kendilerinin yurtlarına sağ bir şekilde dönmelerine izin verirlerse bir daha asla İtalya topraklarına girmeyeceklerini ve çocuklarını da bu anlaşmanın teminatı olarak onlara bırakacaklarını ifade etmişlerdir. Liudprand'ın aktardığına göre Berengar, Macarların çoktan yenildiklerini düşünüp tehditler yağdırmış; “Eğer biz teslim olmuş ölü köpeklerin teslim olma hediyesini kabul eder ve herhangi bir antlaşma yaparsak, çılgın Orestes bile yaşamı üzerine yemin ederek bizim kaçık olduğumuzu söyler.” demiştir³⁶.

Birinci el kaynakların aktardığı üzere Berengar, kendi güçlerinin sayı üstünlüğünden ve Macarların geri çekilmeye başlamasından kendisine aşırı güven duymuş, Macarların çoktan dağılmış bir ordu olduğunu düşünmeye koyulmuştur. Bunu kendisinin Macarlarla iki defa anlaşma yapmaya yanaşmamasından ve onlara “*teslim olmuş ölü köpeklerden teslim olma hediyesi.*” almayacağını söylemesinden anlayabilmekteyiz. Macarların sürekli elçi göndererek İtalyan güçlerinin yararına olacak şekilde abartılı önerilerde bulunmasının iki nedeni olabilir; bunlardan birincisi Berengar'ın kendisine daha da güven duymasını sağlamak yani psikolojik savaş, ikinciyse zaman kazanmak olmalıdır.

³⁶ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 76-77.

Bu durum karşısında Macarlar üçlü pusu hazırlamışlar ve nehri geçerek direkt olarak İtalyan orta cephesine saldırmışlardır. İtalyan askerleri ise uzun süren elçilik, görüşmelerinden dolayı ortaya çıkan gecikmelerden bıkmış ve atlarından inerek çadırlarında yemek yemeye başlamışlardır. Macar saldırısı o kadar çabuk ve ani olmuştur ki Berengar'ın bazı askerleri yemek başındayken öldürülmüştür³⁷. Clausewitz, nehir çevresinde yapılan savaşların, saldıran taraf için zorluklar çıkartacağını fakat savunan tarafın, nehri taktiksel bir bariyer olarak görmek hatasına düşmesiyle, saldıran tarafın en uygun durumda olacağını ve kesin darbeyi en kolay şekilde indireceğini söylemektedir³⁸. Anlaşıldığı üzere Berengar'ın ordusunun savunmaya pek vakti de olmamıştır. İtalyan ordusu, elçilik görüşmelerinden bunalmış ve çadırlarında yemek yemeye başlamıştır yani savunma önlemlerini dahi tam olarak uygulamamışlardır. Eslen'e göre saldıran tarafla, savunan tarafının güçlerinin dengede olduğu duruma doruk noktası denmektedir, bu durumda komutanın, ordusunun gücünü iyi tartması ve saldırıya devam etmesi ya da savunmaya geçmesi gerekir. Savaşta esas olanınsa hedefi doruk noktasına ulaşmadan ele geçirmek olduğu belirtilmektedir³⁹. Macarların pusu ve ani saldırısı işte aynı bu kurallara uygun şekilde gerçekleşmiş ve Macarlar, savaş daha doruk noktasına ulaşmadan bir baskınla, kesin darbeyi en kolay şekilde indirerek savaşı kazanmışlardır.

Macarların savaş öncesinde hazırladığı üçlü pusunun hazırlanış şekli ve yeri de savaşın gidişatına etki etmiştir. Savaşın gerçekleştiği yerin nehir çevresi olmasından dolayı bu pusunun, Berengar'ın ordusunun yan cepheleri ve arka cephesinde konuşlandığını söyleyebiliriz. Bu konuşlanmanın, Macar ordusunun Brenta Nehri'ni geçtikten sonra yapıldığı söylenebilir, çünkü kaynaklar bize Macar ordusunun toplu bir şekilde geri çekilerek, Brenta Nehri'ni geçtiğini söylemektedir. Bundan dolayı pusu atacak Macar güçleri, İtalyan ordusu nehrin karşı tarafındayken, onlara gözükmeden nehrin karşı tarafına geçmiş olmalıdırlar. Hazırlıklar sonrasında Macar ordusu tüm gücüyle İtalyan ordusunun orta hattına saldırmış ve baskın vermiştir. Eslen'e göre

³⁷ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 77-78.

³⁸ Carl Von Clausewitz, *Savaş Üzerine*, çev. H. Fahri Çeliker, s.573.

³⁹ Nejat Eslen, *Tarih Boyu Savaş ve Strateji*, s. 140.

baskın esası düşmanın habersiz olmasından çok onun karşılık veremeyecek bir durumda olmasıdır. “*Baskın, güçlü bir psikolojik silahtır; düşmanın emir ve komuta sistemini çökerterek dengesini bozar, kuvvet dengesini tümüyle değiştirir ve kuvvetle orantılı olmayan büyük bir başarının elde edilmesine imkân sağlar.*”⁴⁰. Clausewitz’e göre baskının verdiği etkiler baskın verene, en kötü durumu bile en iyi duruma çevirecek fırsatlar sunar. Baskının kendine özgü etkilerinden biri de ordu içindeki birlik ve beraberlik duygularını herkesin kişiliğini ortaya çıkartacak şekilde gevşetmesidir⁴¹.

İtalyan güçlerinden yemek başında öldürülmeyenler içinse atların ürküp kaçmasından dolayı kaçış olanaksız hale gelmiştir, İtalyan güçlerinin başına gelen felaket, onların kendi içinde de anlaşmazlıklara düşmeleriyle artmıştır. Bazı İtalyan güçleri kendi komşuları Macar güçlerince öldürülürse, kendi güç alanlarını komşu feodal bölgelerine yayabileceğini düşünerek Macarlara saldırmamışlardır, komşularının yardımına yetişmek istemeyen bu İtalyan güçleri, aslında kendi yıkımlarını da hazırlamışlardır⁴².

Berengar’ın ordusunda da baskın sonrasında Clausewitz’in söz ettiği durumlar gözlemlenmeye başlamıştır. İtalyan ordusunun çoğu bu ani saldırı sonrasında atlarını kaybetmiş, ordunun geri kalanının bazı bölümleri diğer bölümleriyle feodal çıkarlar uğruna anlaşmazlık içerisine girerek birbirlerine yardım etmemişlerdir. Burada daha önce de sözü edilen iç karışıklıklar göze çarpmaktadır. Görünüşe göre feodal yapıdaki çatlaklardan kaynaklanan, İtalyan ordularındaki iç cephenin sağlam olmaması durumu, Macar ordusunun pusu ve baskınıyla en doruk noktasına ulaşmıştır. Ülkemizin kurucusu, başarılı komutan Mustafa Kemal Atatürk iç cepheyi; “*İç ve görünürdeki cephe... Asıl olan iç cephedir. Bu cephe bütün memleketin, bütün milletin meydana getirdiği bir cephedir... Önemli olan, memleketi temelinden yıkan, milleti esir*

⁴⁰ Nejat Eslen, *Tarih Boyu Savaş ve Strateji*, s. 185.

⁴¹ Carl Von Clausewitz, *Savaş Üzerine*, çev. H. Fahri Çeliker, s. 176.

⁴² Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 78.

ettiren iç cephenin çöküşüdür.” sözleriyle açıklamıştır⁴³. Sun Tzu'nun Savaş Sanatı adlı kitabındaysa iç cephe, boşluk ve doluluk terimleriyle anlatılmaya çalışılmış, kesin zafere götüren yolun boşluk ve doluluktan geçtiği söylenmiştir. Savaş Sanatı'na göre *“Bu bir boşluk ve doluluk sorundur. Üstlerle altlar arasında çatlaklar varsa, komutan ve subaylar birbirlerinden hoşnutsuzsa ve tatminsizlik birliklerin ruhuna dek tırmanmışsa, buna boşluk denir.”*⁴⁴.

Berengar'ın güçleri tüm bu durum karşısında kaçmaya başlamış ve Macarlar da kendi merhamet ve antlaşma hediyeleri reddedildiği için vahşice İtalyan güçlerini takip etmiş ve onların yalvarmalarına kulak asmamışlardır, İtalyan güçlerinin kaçıışı bir katliama dönüşmüş ve krallık, Macarların işgaline uğramıştır⁴⁵. Kendi içinde bir birlik sağlayamayan Berengar güçleri, atlarının ürküp kaçması sonucu toplu bir şekilde geri de çekilememiş ve Macar ordusuna acımasızca takip edilip neredeyse tümünden öldürülmüşlerdir. Clausewitz takiple ilgili olarak *“Zaferin değerini esas itibarıyla enerji tayin eder; takip zaferin ikinci aşamasıdır ve çoğu kez birincisinden daha önemlidir; kusursuz eserini teslim almak için burada taktiğe yaklaşan strateji, zaferin tamamlanmasını isteyerek otoritesinin birinci faaliyetini takibe hasreder.”* demiştir⁴⁶. Clausewitz'in kesin zafer elde etmenin en önemli aşaması olduğunu söylediği savaş sonrası takip, birinci el kaynakların da aktardığı üzere, Macarlarca mükemmel bir şekilde uygulanmıştır. Güncel kaynaklara göre bu başarılı takip sonrasında İtalyan ordusunun neredeyse hepsi yok edildiği gibi, ordunun peşinden gelen, orduda eşleri bulunan aileler veya ordunun para karşılığı gereksinimlerini gideren kişiler de öldürülmüştür. Berengar'ın ordusu ve onların peşinden gelenlerin öldürülmesiyle, ölü sayısının 20.000 kişi olduğu belirtilmektedir⁴⁷.

⁴³ Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2009, s. 433.

⁴⁴ Sun Tzu, *Savaş Sanatı*, çev. Sibel Özbudun ve Zeynep Ataman, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1996, s. 18.

⁴⁵ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 78.

⁴⁶ Carl Von Clausewitz, *Savaş Üzerine*, çev. H. Fahri Çeliker, s.255.

⁴⁷ Ian Heath, *Armies of The Dark Ages 600-1066*, Wargames Research Group Ltd,

Berkitilmiş şehirlerdeki dışında hiç kimse Macarlara karşı duramamıştır, Macarlar bu zaman içerisinde savaş güçlerinin bir bölümünü Svabya, Bavyera, Fransa ve Saksonya'yı yağmalaması için gönderirken diğer bir bölümünü İtalya'yı yakıp, yağmalaması için göndermiştir⁴⁸. İtalya'ya giren Macar güçleri, İtalya'yı yakıp, yağmalamışlardır, yağmalananlar içinde Liutward adlı piskoposun biriktirdiği olağanüstü hazine de vardır⁴⁹. Macarlar Svabya, Bavyera, Fransa, Saksonya ve İtalya'yı hiçbir engelle karşılaşmadan yağmalarken, Berengar kendi askerlerinin bağlılıklarına güvenemez duruma gelmiş, Macarların dostluğunu kazanmaya çalışmıştır⁵⁰.

Clausewitz, taktiği ve stratejiyi şu şekilde açıklamıştır: “*O halde bizim sınıflandırmamıza göre taktik, silahlı kuvvetlerin muharebede kullanılması, strateji ise muharebelerin; savaşın amacına ulaşmak için kullanılması kuramıdır.*”⁵¹. Bununla birlikte Macarların stratejik amacının ne olduğuna geçmeden önce onların sosyo-ekonomik durumlarının açıklanması, stratejik amaçlarının değerlendirilmesinde kolaylık sağlayacaktır. Nikolay Kradin'e göre göçerler yaşamlarını sürdürebilmek için tarih boyunca bazı yöntemleri uygulamışlardır. Bu yöntemler aşağıda belirtilmiştir:

- 1- Akın ve yağma stratejisi.
- 2- Ziraatçı toplumu itaat altına alarak, vergi salma ve kıtalararası ipek ticaretini kontrol altında tutma stratejisi.
- 3- Yerleşik-Şehirci devleti ele geçirip, toprakları üzerinde garnizonlar kurmak, yerleşikler üzerine sefer düzenleyerek, yeni soylu sınıf için köylülere vergi koymak.

Cambridge 2015, s. 106.

⁴⁸ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 78.

⁴⁹ Regino of Prüm ve Adalbert of Magdeburg, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, çev. Simon Maclean, s. 226.

⁵⁰ Liudprand of Cremona, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, s. 90.

⁵¹ Carl Von Clausewitz, *Savaş Üzerine*, çev. H. Fahri Çeliker, s. 83.

- 4- Seri akınlar düzenleyerek, daha büyük toplumlarla ilişkilerinde vergi salma tehdidinde bulunmaktır.⁵²

Mirfatih Zekiyev'e göre göçerler, göçebe olduklarından bazı ürünleri ve üretim araçlarını üretmezler ve bundan dolayı, yerleşik yaşam süren kavimlere akınlar düzenleyerek, yağmalar şeklinde bu ürünleri elde ederler⁵³. Önceki bölümlerde de aktarıldığı Macarlar çevresindeki komşu ülkeleri yağmalamış vergiye bağlamıştır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda, Macarların stratejilerinin yerleşik yaşam süren Avrupalı halkları yağmalamak, vergilerle geçimlerini sağlamak ve bu yağmalarla üretim araçları elde ederek ekonomilerini güçlendirmek oldukları söylenebilir.

Elbette Macarların tek stratejik amaçlarının, yağma yapıp vergi almak olduğunu söylemek pek doğru olmaz. Macarların yeni geldikleri bölgelerde, farklı halkların da var olduğunu göz önünde bulundurmalıyız. Ortaçağ Avrupa'sında bu halkların neredeyse hepsinin, Hristiyan olduğunu ve Hristiyan kültürden geldikleri de bilinmektedir. Avrupalı bu devletlerin, Macarları ne kadar kendilerine yabancı ve düşman olarak gördüklerini 'Prüm'lü Regino'nun şu satırlarından da anlamak mümkündür “*Macarlar insan gibi değil canavar gibi yaşıyorlardı, söylentilere göre etlerini çiğ yer, kan içer, düşmanlarının kalplerini söker ve az az yerlerdi ki bu onlara şifa versin, acımaları ve merhametleri yoktu. Vaşşilikleriyle ünlü bu iğrenç halk yalnız adları geçen yerleri değil, İtalya Krallığı'nı da harap etmişstirler.*”⁵⁴. Avrupalı devletlerin bu tutumlarını göz önünde bulundururken, Macar iç cephesinin durumunu da unutmamak gerekmektedir. Mann'ın aktardığına göre Macarlar, yerleştikleri yerdeki Slav unsurlarına da boyun eğdirerek, yönetimlerini tam anlamıyla kabul ettirmeyi ve yerleştikleri bölgeye tam anlamıyla hâkim olmayı amaçlamışlardır⁵⁵.

⁵² Nikolay Kradin, Nomadı (ınıya miri) Rodina, No. 3-4 M., s. 18'den akt. Mirfatih Zekiyev, *Türklerin ve Tatarların Kökeni*, çev. Ahsen Batur, s. 39.

⁵³ Mirfatih Zekiyev, *Türklerin ve Tatarların Kökeni*, çev. Ahsen Batur, s. 38-39.

⁵⁴ Regino of Prüm ve Adalbert of Magdeburg, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, çev. Simon Maclean, s. 205-206.

⁵⁵ Bkz. s. 87.

Kendilerine yabancı ve düşman bir ortam içerisinde yalnız olan Macarlar, herhalde yalnızca düşmanlarını yağmalamak ve bu şekilde ekonomik çıkar elde etmek için çevresindeki Avrupalı devletlere saldırmıyordu. Elbette Macarların yukarıda da adları geçen çevre devletlere karşı sürekli saldırı ve yağma eylemlerine girişmesi onların ekonomik amaçlarını da karşılıyordu fakat aynı zamanda, Avrupalıların pagan vahşiler olarak gördüğü Macar siyasî yapısının, Avrupalılarca ortadan kaldırılmasını önlüyor yani yaşama olanağı sağlıyordu. Yani bir Macar büyük stratejisi oluşturuyordu. Eslen, büyük stratejiyle ilgili; *“Büyük strateji askerî ve askerî olmayan güç unsurlarının birleştirildiği ve koordine edildiği en üst düzeyi oluşturur. Büyük stratejinin görevi, ulusal hedefler istikametinde tüm güç unsurlarının geliştirilmesi, koordine edilmesi ve kullanılmasını kapsar.”* demektedir⁵⁶. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda, Macar büyük stratejisinin şu üç temel üzerinde kurulduğu düşünülebilir:

- 1- Yeni yerleştikleri yurtlarındaki siyasî yapıya iç cephede tehdit oluşturan Slavlara boyun eğdirip iç cephenin tam kontrolünü sağlamak.
- 2- Dış cephede Avrupalı tehditlere karşı sürekli saldırılar yapıp, bu tehditleri ayrı ayrı savuşturarak, güçlenmelerini önleyerek, güvenliği sağlamak.
- 3- Yağmalar ve vergilerle ekonomik kazanım ve üretim araçları elde etmek.

Stratejinin önemli unsurlarından biri de ağırlık merkezi kavramıdır. ABD ordusu ağırlık merkezini *“Ağırlık merkezi eylem özgürlüğü, eylem iradesi, manevi veya fiziki güç sağlayan, bir güç kaynağıdır.”* şeklinde açıklamıştır⁵⁷. Clausewitz ise ağırlık merkezini şu sözleriyle açıklamıştır:

⁵⁶ Nejat Eslen, *Tarih Boyu Savaş ve Strateji*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 124-125.

⁵⁷ United States Government US Army, *Joint Publication JP 5-0 Joint Operation Planning 11 August 2011*, s. III-22.

“...iki devlete de egemen olan hal ve koşulları göz önünde tutmaktır. Bu hal ve koşulların incelenmesinden belli bir ağırlık noktası, bir kuvvet ve hareket merkezi oluşur; artık her şey buna bağlı olur ve bütün kuvvetlerin bir araya toplanmış darbesinin, düşmanın bu ağırlık merkezine yöneltilmesi gerekir.”⁵⁸.

Clausewitz'in çoğu zaman düşmanın esas kuvvetlerinin, ağırlık merkezini oluşturduğunu düşündüğü de aktarılmaktadır⁵⁹. Macarların büyük stratejisinin, yukarıda aktarıldığı şekliyle olduğu düşünüldüğünde, Macarların, İtalyan güçlerini kendine tehdit olmaktan çıkartarak güvenliklerini sağlamak istedikleri söylenebilir. İtalya coğrafyasındaki yerleşik yaşam süren nüfusu yağmalayarak üretim araçları ve ekonomik gelir elde etmek hedeflerinin karşısında Berengar'ın ordusunun durduğu, bundan dolayı Macarların ağırlık merkezi hedefinde Clausewitz'in de söylemiş olduğu gibi düşman ordusu olduğu söylenebilir.

Macarlar bu durumdayken, Avrupalı güçlerin ne durumda olduklarını da gözden geçirmek yararlı olacaktır. Avrupalı güçler konu bağlamında Doğu Frank Krallığı, Batı Frank Krallığı, İtalya Krallığı, Moravya Krallığı olarak sıralanabilir. Kaynakların aktardığı bilgilere göre Doğu Frank kralı Arnulf, kendisine bağlı olan Moravya Kralı Zwentibald'ın ayaklanmasını bastırmak durumunda kalmıştır, bunu da Macar güçlerini bölgeye çağırarak başarmıştır. Bu durumda Doğu Frank Krallığı'nın, kendi iç cephesinin güvenliğini bile tek başına sağlayamadığını, Macarların askerî gücüne gereksinim duyduğu söylenebilir. Bu ayaklanma sorununu çözen Arnulf, sonrasında Norman saldırılarıyla uğraşmak zorunda kalmış, ülkesinin bir kısmı yakılıp yağmalanmıştır. Bu olanlara rağmen Arnulf, Berengar'ın yardım isteğiyle İtalya bölgesine gelmiş ve burada kendisini imparator ilan ettirmiştir.

Berengar ise İtalya Krallığı topraklarında hak iddia etse de askerî bir gücü bulunmamaktadır. Wido'ya karşı savaşıp İtalya tahtına oturmak için Doğu Franklarının askerî gücüne gereksinim duymaktadır. Elbette

⁵⁸ Carl Von Clausewitz, *Savaş Üzerine*, çev. H. Fahri Çeliker, s. 644.

⁵⁹ Nejat Eslen, *Tarih Boyu Savaş ve Strateji*, s. 300.

bu karışıklık içerisinde Zwentibald'ı da unutmamak gerekir. Kendisi, kişisel çıkarları için Arnulf'a isyan etmiştir.

Tüm bu olanlar göz önünde bulundurulduğunda, Arnulf'un kendi ülkesini ve iç cephesini bile savunamadığı ve Macarlardan yardım istemek zorunda kaldığı, gözünü krallık unvanından imparatorluk unvanına çevirdiği söylenebilir. Arnulf, bu amacını ilk başta yardım etmeye söz verdiği Berengar'a ihanet edip, kör ettirmeye çalışarak gerçekleştirmeye çalışmıştır. Berengar'ın ise elinde taht iddiasını destekleyecek yeterli bir askerî güç yoktur. Buradan da anlaşılacağı üzere Avrupalı güçler kendi içerisinde bir bütünlük sağlayamamakta, bir feodal anarşinin içerisinde birbirlerine karşı savaşmakta, Haçlı seferlerinde olduğu gibi, tek bir Avrupalı, Hristiyan güç ortaya çıkartamamaktadırlar.

İtalyan güçleri, her ne kadar Macar güçlerinden üç kat daha fazla olsa da anlaşıldığı üzere onların sayı üstünlüğü, zafer kazanmalarına yetmemiştir. Bu durumda, Hristiyan güçlerin bir araya gelmeleri ve daha büyük bir sayıyla Macarlara saldırmaları, Avrupalı devletlerin stratejik çıkarlarına uygun düşecektir. Clausewitz savaşta sayı üstünlüğünü:

“Bu durumda sayıca üstünlüğün, muharebenin sonucunu tayin eden en önemli faktör olduğunu kabul etmek gerekiyor; ancak, sayıca üstünlüğün diğer faktörleri dengede tutacak kadar büyük olması şarttır. Bunun direk sonucu, muharebede kesin sonuç yerine mümkün olduğu kadar çok sayıda birliğin getirilmesi zorunluluğudur.” sözleriyle açıklamıştır⁶⁰.

Clausewitz'in de söylediği gibi sayıca üstünlük en önemli faktördür fakat sayı üstünlüğü diğer faktörlere, yani güç çarpanlarına baskın gelecek şekilde olmalıdır. Avrupalı devletlerin bir araya gelip ortak bir gücü, kesin sonuç merkezinde toplayıp, Macarları da burada savaşmaya ikna edememeleri onların zaman içinde, farklı yerlerde yenilmelerine yani detaylarda yenilmelerine (*defeat in detail*) neden olmuştur. Erickson, *detaylarda yenilme* terimini:

⁶⁰ Carl Von Clausewitz, *Savaş Üzerine*, çev. H. Fahri Çeliker, s. 167.

“*Tam kuvvetle çarpışmaya girmek yerine düşman ordularını küçük lokmalar halinde imha ederek yenmek anlamına gelen bir askerî kuram terimidir. Pratik açıdan bu vaziyet, bir ordunun olanca ağırlık ve gücünü düşman ordusunun küçük kısımlarına karşı bir araya getirerek nihai üstünlüğü ele geçirmesi halinde meydana gelir. Böyle bir hal, bir ordu kolayca dağılıp tecrit halinde yenilgiye uğratılabileceği daha küçük gruplara bölündüğü zaman en sık görülür.*” şeklinde açıklamıştır⁶¹.

Macar taktikleri, Avrupalı güçlerle kıyaslandığında farklılık göstermektedir. Bu durumu Regino da dile getirmiştir. ‘Prüm’lü Regino, Macarların, komşu ülkelere yaptığı savaşları anlatırken onların çoğunlukla yay kullandıklarını ve bu yetenekli Macar okçularının okundan kimsenin kaçamayacağını dile getirmektedir. Yazar ayrıca, Macarların şehir kuşatmada ve yüz yüze kılıç kullanmakta iyi olmadıklarını da dile getirmektedir. Macarların, ilk başta ileri atılıp sonra geriye doğru kaçır gibi yaparak at üstünde ok attıklarını, uzun süre savaşmadıkları için savaşın doruk noktasında kaçır sonra geri geldiklerini ve bundan dolayı onlarla savaşmaya alışık olmayanlar için bu durumun çok zor olduğunu ifade etmektedir⁶².

Burada yazarın doğru söylediği birçok bilgi bulunmasına karşın yanlışları da vardır. Bozkır Türklerinin uyguladığı en önemli savaş taktiği “Kurt Oyunu”, “Turan Taktiği” veya diğer adıyla sahte ricattır. Adı geçen bu Turan taktiğinde, sahte geri çekilme ve pusu önemli bir rol oynamaktadır. Turan taktiğini uygulayabilmek için savaş gücünün, iyi ok atması, uzak muharebe yeteneğine sahip olması, hızlı olması ve hafif atlı olması gerekmektedir. Bu taktiğe göre ilk başta düşmanla çatışmaya giren öncü güçler sonrasında sahte geri çekilmeye başlar, sahte geri çekilme daha önceden atılmış pusu bölgesine kadar sürer, sonrasında

⁶¹ Edward Erickson, *Büyük Hezimet Balkan Harpleri'nde Osmanlı Ordusu*, çev. Gül Çağalı Güven, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013, s. 19.

⁶² Regino of Prüm ve Adalbert of Magdeburg, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, çev. Simon Maclean, s. 205.

pusu güçleri kanatları kapatarak düşman güçlerini çembere alır ve yok eder⁶³.

Bizans kaynağı Maurice'in *Strategikon* kitabına göre Türkistan bölgesi halklarından İskitler ve Alanlar da bu tip bir askerî taktik uygulamışlardır. İskitler ilk başta tek bir hat şeklinde dizilip sonrasında kanatlardan ilerleyerek düşmanı çevreleme alıştırması yapmışlardır. Alanların da benzer bir alıştırması vardır, buna göre Alanlar aynı İskitler gibi tek bir hatta dizilip saldırı ve savunma güçleri olarak ikiye ayrılırdı, saldıran grup ilk başta ileri atılır sonrasında savunma hattına doğru geri çekilir ve yeniden geri dönerek düşmanın kanatlarına saldırırdı⁶⁴. Turanlı İskit ve Alanlar döneminden beri kullanılan bu taktiği, görüldüğü üzere yazar 'Prüm'lü Regino anlayamamış ve yanlış bir şekilde Macarların kılıç kullanarak yüze yüze veya uzun süre savaşamadıklarını bundan dolayı kaçtıklarını dile getirmiştir.

Macar ordusunun, kendinden üç kat daha üstün sayıya sahip İtalyan şövalyelerini, çaresizlik anında ileri atılarak yendikleri düşüncesi, yukarıda aktarılan bilgiler ve düşünceler ışığında gerçekçi gözükmemektedir. Daha önce de aktarıldığı üzere, Macar ordusu büyük olasılıkla Brenta Nehri'ne vardığı andan başlayarak geri çekilme ve İtalyan ordusunu Brenta Nehri'nde pusu, baskınla alt etme düşüncesine sahipti. Onların sürekli gönderdikleri elçiler ve çok düşkün bir durumdaymışçasına anlaşma önerileri sunmaları, yalnızca Berengar'a uyguladıkları başarılı bir psikolojik savaş olmalıdır. Bu tutuma günümüz stratejistleri, dolaylı tutum konsepti adını vermektedirler. Stratejik konseptlerden, dolaylı tutum konseptinde amaç, ağır bir çarpışmaya girmeden savaşları kazanmak veya düşmanın hassas noktalarından yararlanarak, onun dengesini bozarak savaşı elverişli koşullarda icra etmek ve zaferleri sağlamaktır. Liddell Hart'a göreyle dolaylı tutum konsepti; ağır bir çarpışmaya girmeksizin düşmanın dengesini bozmak,

⁶³ İbrahim Onay, "İslam Öncesi Türk Kültüründe Avcılığın Temelleri ve İktisadi, Askeri, Dini Değeri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 41 (2015), c. 8, s. 520-521.

⁶⁴ Maurice, *Strategikon Bizans Kültüründe Strateji Sanatı*, çev. Volkan Atmaca, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul 2010, s. 90-91.

bu denge bozukluğunu psikolojik alanda yapılacak eylemlerle ve düşman gerisine yapılacak manevralarla elde etmektedir⁶⁵. Dolaylı tutum konseptinin yöntemleri ve Macarların savaş boyunca uyguladıkları, yöntemler birbiriyle uyumlu gözükmemektedir. Bundan dolayı Macarların, günümüzde dolaylı tutum konsepti denen bu stratejik konsepte uygun hareket ettikleri söylenebilir, onların çaresizlikten geriye çekilerek bir saldırı yapmak istedikleri düşüncesiye gerçekçi gözükmemektedir.

Macarların, dolaylı tutum konseptinin bir parçası içerisinde uygulamış oldukları psikolojik harekât aynı zamanda bir hiledir. Bunu, sürekli geri çekilerek, İtalyan elçilerine kendilerini çok güçsüz ve acınası olarak göstererek başarmışlardır. Clausewitz, hile ve güç ilişkisi hakkında “*Fakat stratejinin emrindeki kuvvetler ne kadar zayıf olursa strateji de hileye o kadar istekli olur... Durum ne kadar umutsuz ise, her şey, bütün umutların bir darbeye bağlanmasını ne kadar zorunlu kılıyorsa hile de o kadar iyi niyetle cesaretin yanında yer alır.*” demektedir⁶⁶. Buradan da anlaşıldığı üzere, Macar ordusunun sayıca az oluşu, onları psikolojik harekâta yani hileye yönlendirmiş, hilenin, cesaretin yanında yer almasını yani psikolojik savaş ve baskının, birbirine destek olarak, ortaklaşa yürütülmesine olanak sağlamıştır. Clausewitz, kendi ordunuzdan sayıca üstün orduların yenilmesinin, 1800'lü yıllarda dahi ne kadar zor olduğunu; “*Bütün bunlardan, bugünün Avrupa'sında en yetenekli komutanların bile kendilerinden iki kat kuvvetli bir düşmana karşı zafer kazanmalarının çok güç olduğu sonucu çıkar.*” sözleriyle açıklamıştır⁶⁷. Macar ordusunun, o çağlarda kendinden sayıca üç kat büyük bir orduyu yenebilmesi olağanüstü bir başarıdır.

Sonuç

Avrupalı krallıkların, güç elde edebilmek için kıyasıya birbiriyle savaştığı bir kargaşa döneminde, soyca, kültürce, dinen kendilerine yabancı bir coğrafyaya gelen Macarlar, Avrupalıların düştüğü hataya düşmemiş ve iç cephelerini sağlam tutmasını bilmişlerdir. Bunu Moravya hükümdarı Svatopluk'un oğullarının taht kavgası sırasında yeni

⁶⁵ Nejat Eslen, *Tarih Boyu Savaş ve Strateji*, s. 162.

⁶⁶ Carl Von Clausewitz, *Savaş Üzerine*, çev. H. Fahri Çeliker, s. 178.

⁶⁷ Carl Von Clausewitz, *Savaş Üzerine*, çev. H. Fahri Çeliker, s. 168.

yurtlarına yerleşip, çevre ülkeleri gözetleyerek ve yerleştikleri yerdeki Slavlara boyun eğdirerek başarmışlardır. Macarlar bundan sonra Avrupalı krallıkların bölünmüşlüğünden ve iç çatışmalarından faydalanarak bu savaşlarda Kral Arnulf'un yanında yer aldıkları gibi yer almışlar ve Avrupa iç siyasetini gözlemleme, müdahale etme fırsatı yakalamışlardır. Dönemin Avrupalı kralları ve birinci el kaynaklarıysa Macarları anlayamamış, onları insanlık dışı, uygar olmayan paganlar olarak görmekle yetinmişlerdir. Macarların iyi savaşmadığı, sürekli korkup kaçtıkları, cesaret bulduklarında yeniden savaşa döndükleri gibi gerçekçi olmayan betimlemelerde bulunmuşlardır. Avrupalı güçler, ne Macarların Türk tipi savaş taktiklerini ne de stratejilerini anlayabilmişlerdir.

Macarlarsa Avrupalı feodal güçlerin bu bilgisizliğini çok iyi kullanmış hatta onların bu düşüncelerini destekleyecek şekilde eyleme geçmişlerdir. Atatürk'ün "*Asıl olan iç cephe... Memleketi temelinden yıkan, milleti esir ettiren iç cephenin çöküşüdür.*" sözlerine karşın ne kendi Avrupa iç cephesini ne de kendi krallıklarının iç cephesini sağlamlaştıramayan Avrupalı güçler, Macarlarla bu şekilde savaşmak zorunda kalmışlardır. Macarlarsa, Avrupalı devletleri öncü keşif güçleriyle gözlemlemiş, onlar hakkında istihbarat toplamış sonra eyleme geçmiştir. Geleneksel olarak Turan taktiği veya kurt kapanı adıyla anılan taktiklerini kullanarak, geri çekilmeye başlamış ve böylece İtalyan şövalyelerini yormuş, geri dönerken vur kaç saldırılarıyla onları zayıflatmışlardır. Büyük olasılıkla sefere başladıkları Brenta Nehri çevresinde daha önceden yaptıkları planı uygulayarak yeniden bu nehrin çevresine İtalyan birlikleriyle birlikte ulaşmışlardır.

Sefer boyunca, kendilerini düşkün ve yenilmiş bir şekilde sunan Macar elçileri, psikolojik savaş yani hileye başvurmuşlar, düşmanlarını istedikleri yere kadar çekmişler, savaşın yerini ve zamanını, düşmanın moral durumunu da ayarlayarak, dolaylı tutum konseptine uygun bir şekilde savaşa başlamışlardır. Clausewitz'in, Nejat Eslen'in, Atatürk'ün, Suz Tzu'nun iç cephe, baskın, hile, savaş sonrası takip, dolaylı tutum konsepti, ağırlık merkezi, doruk noktası gibi terimlerin neden, nasıl yapılacağına ve bunların sonuçlarına bakıldığında Macarların, bu terimleri bire bir, kitabına uygun şekilde uyguladıkları ve stratejinin öngördüğü şekilde sonuçlar aldığı görülmektedir. Yerleşik yaşam süren,

Avrupalı güçlerin vahşi, iğrenç halk olarak adlandırdıkları Macarlar, göçerek geldikleri yeni topraklarda Avrupalı devletlerin anlayamadığı, başarılı ve zekice stratejiler, taktiklerle onları yenmişlerdir. Böylece Macarların Avrupa'yı fethi döneminde, komşu Avrupalı devletlerin kendilerini yabancı, düşman bir halk gibi gördükleri Macarlar, kendi çevresindeki tehdit unsurlarını tek, tek etkisiz hale getirmiş, kendi iç ve dış cephesinin güvenliğini sağlamış ayrıca yağmalarla birlikte ekonomik gelir de elde etmiştir. Sonuç olarak daha önce muhtemelen amaçladıkları stratejik emellerinin hepsini, çok az bir askerî güçle, taktik ve stratejinin kurallarını örnek olacak şekilde, harfî harfine yerine getirerek elde etmişlerdir.

Macar yönetimi yedi boy beyinin yönettiği kurultay benzeri bir devlet yapısından, gücün iki yöneticide yani merkezde birleştiği bir devlet yapısına geçmiştir. Avrupalı devletler kendi iç cephelerinde ve kendi aralarında bir düzen sağlayamazken, Macarlar zor zamanlarda bir arada durmasını ve yönetimlerini değiştirmesini bilmiş, kişisel ihtiraslara yenilerek kendi içlerinde bir çatışmaya girmemişlerdir. Bu başarılı yönetim, Türk idarî kültürünün en iyi örneklerindedir. Yönetimin başarısı Macar ordusuna da yansımış, Macar ordusu yerleşik yaşam süren Avrupalılara göre çok daha başarılı strateji, taktik izlemiş ve kendisinden üç kat kalabalık İtalyan ordusunu yenmiştir. Bu zaferin ardından çevre Avrupalı ülkeleri de başarılı bir şekilde gözlemleyen Macarlar, onları da bir araya getirmeden ayrı ayrı yenebilmişlerdir. Kaynaklarda Türkler olarak da geçen Macarların İskitlerden beri var olan kadim Turan taktiği kullanmaları ve zor şartlar altında bile ordu yönetimindeki profesyonelliğin sağlanması, Türk ordu kültürünün kökenlerine ışık tutmaktadır.

KAYNAKÇA

Kaynak Eserler

Liudprand, *The Works of Liudprand of Cremona*, çev. F. A. Wright, George Routledge & Sons LTD, Londra 1930

Regino ve Adalbert, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, çev. Simon Maclean, Manchester University Press, Manchester 2009

Araştırma ve İnceleme Eserleri

ATATÜRK, Mustafa Kemal, *Nutuk*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2009

BEELER, John, *Warfare in Feudal Europe 730-1200*, Cornell University Press, Londra 1971

CLAUSEWITZ, Carl von, *Savaş Üzerine*, çev. H. Fahri Çeliker, Özne Yayınları, İstanbul 1999

COMYN, Robert Buckley, *The History of Western Empire From Its Restoration by Charlemagne to The Accession of Charles V*, c. 1, W. H. Allen & CO, Londra 1841

ERICKSON, Edward, *Büyük Hezimet Balkan Harpleri'nde Osmanlı Ordusu*, çev. Gül Çağalı Güven, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013

ESLEN, Nejat, *Tarih Boyu Savaş ve Strateji*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2018

HEATH, Ian, *Armies of The Dark Ages 600-1066*, Wargames Research Group Ltd, Cambridge 2015

HEATHER, Peter, *Empires and Barbarians The Fall of Rome and the Birth of Europe*, Oxford University Press, New York 2010

KARATAY, Osman, “Doğu Avrupa Türk Tarihinin Anahatları, Altın Orda Öncesi Dönem”, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, Sayı 3 (2004), c. 1, s. 1-70

KARATAY, Osman, *Macarlar Kökler ve Türkler*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2020

LEE, Wayne, *Waging War Conflict, Culture and Innovation in World History*, Oxford University Press, New York 2015

MANN, Horace Kinder, *The Lives of the Popes in the Early Middle Ages*, c. 4, Kegan Paul, Trench, Trübner, & Co LTD, Londra 1910

Maurice, *Strategikon Bizans Kültüründe Strateji Sanatı*, çev. Volkan Atmaca, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul 2010

NEPARACZKI, Endre vd, “Y-chromosome haplogroups from Hun, Avar and conquering Hungarian period nomadic people of the Carpathian Basin”, *Scientific Reports*, Sayı 9 (2019), s. 1-18

ONAY, İbrahim, “İslam Öncesi Türk Kültüründe Avcılığın Temelleri ve İktisadi, Askeri, Dini Değeri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 41 (2015), c. 8, s. 516-525

RAO, Krishna, *Prepare or Perish A Study of National Security*, Lancer Publisher, New Delhi 1991

Sun Tzu, *Savaş Sanatı*, çev. Sibel Özbudun ve Zeynep Ataman, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1996

United States Government US Army, *Joint Publication JP 5-0 Joint Operation Planing 11 August 2011*, CreateSpace Independent Publishing Platform, California 2012

ZEKİYEV, Mirfatih, *Türklerin ve Tatarların Kökeni*, çev. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2007

Summary

When the Hungarians arrived in Carpathia and Pannonia, Europe was under the yoke of feudal chaos. Europeans saw the Hungarians as alien, savage pagan invaders. The best option for the European states should be the unification of Christian European Powers. However, they never had that goal due to the personal interests of European leaders. On the other hand, Hungarians understood their political situation very well, unlike Europeans. The Hungarians saw that ambiance of anarchy and decided to strengthen their homefront; for that goal, they dominated Pannonian Slavs. Any European powers did not have a stable homefront at that time.

Knowing that the Hungarians have started to observe the political situation of their neighbours, the weakness of the European Powers only benefited Hungarian interests. For the luck of Hungarians, Moravian king Zwentibald had revolted against his master, Arnulf the king of East Francia. Arnulf had faced Norman invasion and Zwentibald's revolt had nothing to do but call the Hungarian forces for help to suppress the revolt. The Hungarians would exploit their precious help with the claim on Moravia later on. The survival of the Hungarians in the region depended on neutralising their European neighbours separately. Therefore, Hungarians waited for European forces to weaken themselves with internal conflict and they got what they wanted. Forces of Berengar, Wido and Arnulf fought one another for the throne of Italy for a long time. After the feudal conflict, Wido and Arnulf passed away, European forces weakened because of battles, which was a golden opportunity for the Hungarians.

The Hungarian forces entered the land of Italy, sent scout forces and plundered the area. Italians could not figure out the goals of the Hungarians and saw them only as common marauders. Berengar, the king of Italy because of his false assumption, became overconfident and started to chase them. Yet, he did not know that his forces were only about to fall into the trap of the Hungarians. They conducted psychological warfare by sending envoys to Berengar and demanding terrible surrendering conditions for themselves thus supported Berengar's overconfidence.

Researching social and economic aspects of people is very important for understanding their goals. According to Nikolay Kradin and Mirfatih Zekiyev, nomads do not have means of production; therefore, they try to obtain them from sedentary people with raids and plunders. They also try to dominate sedentary people and get tax from them. Thus, one can say the socioeconomic needs of the Hungarians drive their goal. Analysis of the battle shows that Hungarian goals, tactics and strategy matches with strategic explanations. Italian forces, with their wrong estimation and overconfidence, actually lost the Battle of Brenta from the beginning. The rest was only a feigned retreat, ambush, and raid of the Hungarian forces in Italy.